

ЈП „Србијашуме“ Београд

**ГОДИШЊИ ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА
РИБАРСКИМ ПОДРУЧЈЕМ “ЈЕРМА”
ЗА 2025. ГОДИНУ**

Стручно лице
Александра Комарницики-Ћирлић

Маст. биол. Александра Комарницики-Ћирлић

Београд, 2024. године

ПРАВНИ ОСНОВ

На основу одлуке бр. 46/2016-5 од 11. IV 2016. године, а на основу члана 22. Закона о јавним предузећима („Службени гласник РС“ бр.15/16) и члана 3 став 3. Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС“ бр. 128/14 и 95/2018 - др. закон). Надзорни одбор Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“, на седници одржаној дана 11. IV 2016.г. доноси Одлуку којом се одобрава Јавном предузећу за газдовање шумама „Србијашуме“, да у границама Специјалног резервата природе „Јерма“ („Службени гласник РС“ бр. 101/2014) на установи рибарско подручје „Јерма“. Корисник Рибарског подручја „Јерма“ је ЈП „Србијашуме“, Шумско газдинство „Пирот“ са седиштем у Пироту.

На основу члана 17. Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда (Службени гласник РС бр. 128/14 и 95/2018 - др. закон) корисник доноси Годишњи програм управљања рибарским подручјем за 2025.годину.

Чланом 19. овог Закона предвиђено је да Годишњи програм управљања рибарским подручјем садржи:

- 1. Процену биомасе и риболовног притиска на рибљи фонд на основу годишњих статистичких показатеља улова риболоваца;**
- 2. Дозвољени годишњи и дневни излов рибе по врстама;**
- 3. Динамику порибљавања рибарског подручја по врстама и количини риба, времену и месту порибљавања, као и потребна новчана средства;**
- 4. Мере и начин заштите и одрживог коришћења рибљег фонда;**
- 5. Програм едукације рекреативних риболоваца.**

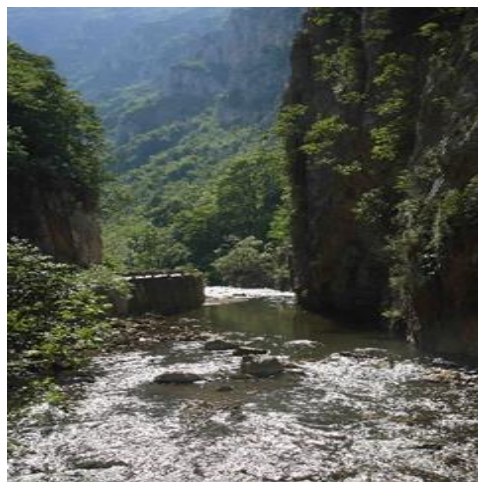
1. ПРОЦЕНА БИОМАСЕ И РИБОЛОВНОГ ПРИТИСКА НА РИБЉИ ФОНД НА ОСНОВУ ГОДИШЊИ СТАТИСТИЧКИХ ПОКАЗАТЕЉА УЛОВА РИБОЛОВАЦА

Рибарско подручје “Јерма” је установљено у границама Специјалног резервата природе “Јерма”, а чине га риболовне воде реке Јерме и мањих притока-потока као што су: Звоначки, Кусоврански и Погановски. Реке и потоци су ритронског типа (углавном средњи и горњи ритрон), са прелазном салмонидно-ципринидном зоном.

Риболовне воде РП “Јерма” се користе за рекреативни риболов.

У оквиру Рибарског подручја главна хидролошка појава подручја је водоток Јерме. Јерма је река у Србији и Бугарској, лева притока реке Нишаве, која припада Црноморском сливу. Од укупне дужине тока реке Јерме 72,1 км, нашој земљи припада 45,1 км, и то у горњем току, од извора до улаза у Бугарску 17,1 км, и од поновног улаза у нашу земљу (код села Петачинци) до ушћа у Нишаву 28 км.

Вода реке Јерме спада у другу категорију квалитета.

Слика 1,2.: РП „Јерма“

Током истраживања 2020.г. на основу морфолошких карактеристика запаже се доминантно присуство македонске пастрмке *Salmo macedonicus* али и присуство хибрида који су вероватно последица укрштања са поточном пастрмком са доминантним дунавским хаплотипом. Генетичком анализом и то секвенцирањем контролног региона митохондријалне ДНК детектовано је присуство хаплотипова алохтоне филогенетске линије (јадранска) у целом узорку популације пастрмки горњег тока реке Јерме. Анализом популације доњег тока реке Јерме, детектовано је присуство хаплотипова аутохтоне дунавске линије, али и хаплотипова алохтоних филогенетских линија (атлантска и јадранска).

Резултати мониторинга 2023.г. указују на пад биомасе и продукције поточне пастрмке у реци Јерми у односу на протекли период. У рибарственом смислу, а у циљу очувања укупног фонда пастрмке у реци Јерми користиће се термин – поточна пастрмка – а који подразумева мешавину македонске пастрмке јадранске генетске линије, аутохтоне пастрмке дунавске генетске линије као и хибрида између ове две генетске линије.

Табела 1.: Квалитативно-квантитативне карактеристике ихтиофауне Јерме (локалитет 1. између Искровца и Петачинци) (N-42.55.242; E-22.38.582)(536 mnv)

Врста рибе	N/km	SL средње (cm)	Узрасне класе (%)				Биомаса (kg/km)	Реална продукција (kg/km)	Потенцијална продукција (kg/km)
			0+	1+	2+	3+			
<i>Salmo spp</i> *	20	22				100	28.6		40.33
<i>Barbus balcanicus</i>	200	12.1	11.7	52.9	17.6	17.8	8.39	28.06	11.83
<i>Squalius cephalus</i>	80				70	30	12.52	1.44	11
<i>Alburnoides bipunctatus</i>	40	4.5			100		0.12		0.17
Укупно	340	/	/	/	/	/	49.63	30.04	70
За 12 km	4080						595.5	210.2	840

* подразумева присуство *Salmo macedonicus*, *Salmo trutta* хибрида ове две генетске линије и атланске генетске линије.

Табела 2: Квалитативно-квантитативне карактеристике ихтиофауне реке Јерме (локалитет 2. мост на Власима)

Врста	N/km	SL средње (cm)	Узрасне класе (%)				Биомаса (kg/km)	Реална продукција (kg/km)	Потенцијална продукција (kg/km)
			0+	1+	2+	≥3+			
<i>Salmo spp</i> *	20	15.5			100		0.96		12,58
<i>Barbus balcanicus</i>	160	13		23	42.1	34.9	4.01	3.56	10,41
<i>Squalius cephalus</i>	66	17			100		1.9		18,99
<i>Alburnoides bipunctatus</i>	433	9.5			60	40	4.76	5.76	10,5
Укупно	679						11.69	9.32	52,5
За 12 km	8148						140.2	54,48	630

* подразумева присуство *Salmo macedonicus*, *Salmo trutta* хибрида ове две генетске линије и атланске генетске линије.

У односу на мониторинг из 2020. године на привом локалитету параметри указују на неповољније стање рибљег фонда у односу на протекли период. Две врсте које су током 2020.г. биле присутне *Gobio obtusirostris*, *Barbatula barbatula* током мониторинга 2023. нису констатоване. На другом локалитету ситуација је повољнија и параметри указују на слично стање као и 2020 г. које је било повољније у односу на протекли период. Реална продукција поточне пастрмке је знатно мања у односу на потенцијалну продукцију, један од разлога за овакво стање је и конкуренција и потискивање од стране македонске пастрмке. Осцилације у хидролошком режиму током 2023.године неповољно су утицале на животни циклус хидробионата на РП „Јерма“. Јаке бујице које

су погодиле слив Јерме током пролећног и рано летњег периода вероватно су највећим делом допринеле оваквом стању како популације поточне пастрмке тако и укупног рибљег фонда. Током 2024. године услед смањеног обима падавина није дошло да значајнијих хидролошких осцилација на риболовним водама Јерме.

Врсте присутне у мониторингу су: *Salmo spp*-подразумева присуство *Salmo macedonicus*, *Salmo trutta*, хибрида ове две генетске линије и атланске генетске линије ,поточна мрена *Barbus balcanicus*, клен *Squalius cephalus*, двопруга уклија *Alburnoides bipunctatus*.

На основу: *Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива* (“Сл. гласник РС” бр. 5/10 и 47/11.) на рибарском подручју нису током истраживања забележене строго заштићене рибље врсте. Строго заштићене рибље врсте нису константоване током мониторинга 2020.г. као ни током 2023.г.

Врсте присутне у улову рекреативних риболоваца на РП “Јерма” су: *Salmo trutta* поточна пастрмка и *Salmo macedonicus* македонска пастрмка, *Squalius cephalus* клен, *Barbus balcanicus* поточна мрена, *Alburnoides bipunctatus* двопруга уклија.

Током 2023. године на РП “Јерма” издато је 66 годишњих дозвола за рекреативни риболов. Док је број тих дозвола у период од јануара до октобра 2024.г. износио 98. Обзиром да се од 2024.год режим риболова на РП „Јерма“ променио у циљу заштите риболовно значајних врста, промена режима није се одразила на атрактивност овог подручја у смислу рекреативног риболова јер је број издатих дозвола у 2024 г.у односу на 2023 г. у порасту.

Притисак на рибљи фонд од стране риболоваца на рибарском подручју „Јерма“ је незнатан будући на прописан риболов по принципу „улови па пусти“ за све риболовно значајне врсте риба и то: пастрмку, клена и поточну мрену. Улов македонске и поточне пастрмке није приказан.

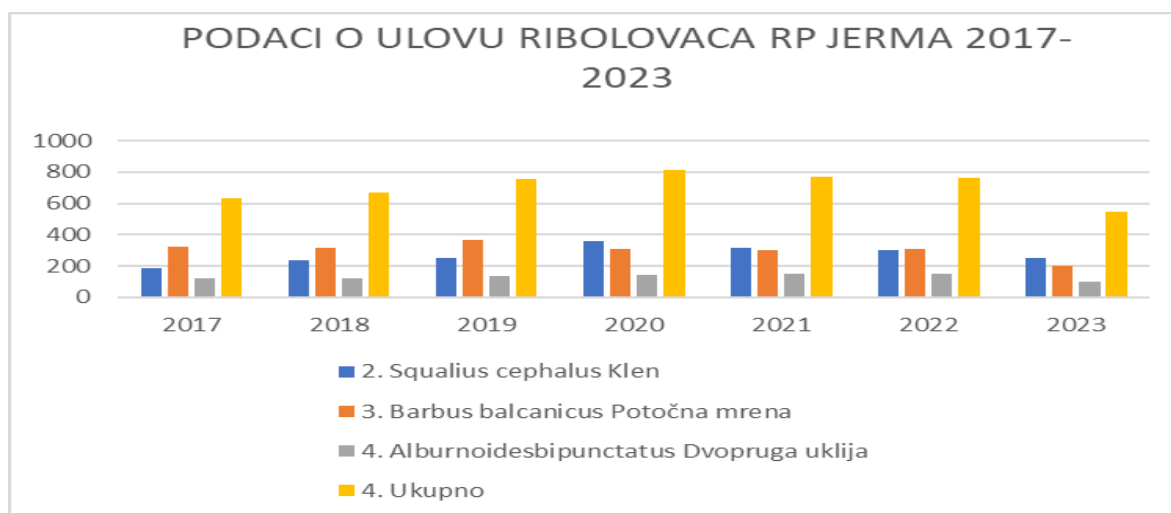
Веродостојност података о улову рекреативних риболоваца озбиљно се доводи у питање, обзиром да је број достављених правилно попуњених Е1 образаца мали.

Од 1. јануара 2024 до 31. децембра 2026. на реци Јерми прописан је риболов по принципу „улови па пусти“ за све риболовно значајне врсте риба и то: пастрмку, клена и поточну мрену.

Табела 3: Подаци о улову риболоваца 2017. - 2023. године

Бр.	Врста рибе/маса кг/година	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.	<i>Salmo trutta</i> поточна пастрмка	-	-	-	-	-	-	-
2.	<i>Salmo macedonicus</i> македонска пастрмка	-	-	-	-	-	-	-
3.	<i>Squalius cephalus</i> клен	186	234	250	360	320	300	250
4.	<i>Barbus balcanicus</i> поточна мрена	325	314			300	310	200
5.	<i>Alburnoides bipunctatus</i> двопруга уклија	120	120	139	140	150	150	100
	Укупно кг	631	668	755	810	770	760	550

График 1: РП „Јерма“ подаци о улову риболоваца 2017-2023

2. ДОЗВОЉЕНИ ГОДИШЊИ И ДНЕВНИ ИЗЛОВ РИБЕ ПО ВРСТАМА

У деловима риболовних вода на РП „Јерма“ која су проглашена као посебна станишта риболов је забрањен. Посебна станишта риба на овом подручју су део доњег тока Кусовранске реке и део тока Звоначке реке (назива се и Блаташница) од ушча у реку Јерму до места Звонце.

На основу резултата мониторинга рибљег фонда током 2023. који указује на неповољно стање услед изразито јаких бујица током пролећног и летњег периода, током 2025. године прописује се следећи режим риболова:

- У наредном периоду, односно почевши од 1. јануара 2024 до 31. децембра 2026. на реци Јерми прописује се риболов по принципу „улови па пусти“ за све риболовно значајне врсте риба и то: пастрмку, клена и поточну мрену.
- Осим временског уводи се и просторни оквир дозвољеног риболова на реци Јерми и назначеном временском периоду и то: на делу тока реке Јерме од изласка из кањона тј. првог степена заштите, код одрона, до моста у селу Трнски Одоровци тј. до раскрснице-одвајања пута за Село Искровци и Петачинци успоставља се мушичарски ревер „Одоровци“ где је дозвољен риболов на пастрмку и то мушичарским прибором и техником мушичарења и само по принципу „улови па пусти“. На реци Јерми у режиму заштите II степена под називом „Долина Јерме код села Петачинци“ површине 33,7ха утврђује се риболовна стаза. Рекреативни риболов на риболовној стази “Долина Јерме код села Петачинци” на пастрмку, клена и поточну мрену може се вршити само по принципу “улови па пусти”.
- Изван назначеног просторног оквира до следећег мониторинга није дозвољен било какав облик риболова.

3. ДИНАМИКА ПОРИБЉАВАЊА РИБАРСКОГ ПОДРУЧЈА ПО ВРСТАМА И КОЛИЧИНИ РИБА, ВРЕМЕНУ И МЕСТУ ПОРИБЉАВАЊА, КАО И ПОТРЕБНА НОВЧАНА СРЕДСТВА

У 2025. години нису предвиђена порибљавања риболовних вода овог подручја.

4. МЕРЕ И НАЧИН ЗАШТИТЕ И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА РИБЉЕГ ФОНДА

Домаће/аутохтоне рибље врсте доприносе разнотежи у воденим екосистемима. Популација поточне пастрмке је осетљива и резултати мониторинга 2023.г. указују на пад биомасе и продукције поточне пастрмке у реци Јерми у односу на протекли период. У циљу очувања популације поточне пастрмке прописан је режим „улови па пусти“. Кружење нутријената до кога долази ако јединка читав свој животни век проведе у воденом екосистему доноси довољну количину хране за све чланове екосистема. Режим „улови па пусти“ дозвољава да јединка преживи улов и да, ако се правилно пусти, она живи, буде уловљена па пуштена више пута и на крају заврши свој животни век природним путем. Ова пракса дозвољава већи број прилика за улов, већи број јединки за размножавање и богатију аутохтону заједницу риба.

Време риболова на овом рибарском подручју је усклађено са садржајем Наредбе о мерама за очување и заштиту рибљег фонда (Службени гласник РС” бр. 156/15, 94/2018).

Технике риболова, опрема, алати и врсте мамаца којима се може ловити на риболовним водама рибарског подручја спроводиће се у складу са Правилником о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов, ("Службени гласник РС", бр. 9/17 и 34/18).

Риболов на поточну пастрмку може се обављати само техником мушичарења и искључиво на вештачки мамац (различите врсте вештачких мушица) и само по принципу “улови па пусти”.

Рекреативни риболов на риболовној стази “Долина Јерме код села Петачинци” и мушичарском ревиру „Одоровци“ може се вршити само по принципу “улови па пусти” и односи се на све риболовно значјне рибље врсте.

Рибе у нашим водама су заштићене законским актима/документима и планским документима у рибарству(програмима управљања рибарским подручјима), у складу са тим на терену се спроводе по рибарским подручјима мере заштите: трајан или периодични ловостај, минимална ловна дужина и максималан број уловљених примерака, па је рекреативни риболовац често у ситуацији да уловљену рибу мора да ослободи и пусти и тако омогући да након враћања буде у стању да нормално живи.

Риболовац је дужан да према рибама које је забрањено задржати поступа са посебном пажњом, како би им нанео што мање повреда и тако омогућио да након враћања буду у добром стању. Неправилним и грубим поступањем са уловом, риболовци могу нанети велику штету рибљем фонду. Рекреативни риболовац поштовањем режима „ухвати и пусти“ за аутохтоне (домаће врсте), и не враћањем у воду алохтоних (страних врста) доприноси унапређењу и побољшању рибљих заједница. Здрава рибља заједница је разноврсна у погледу врста и јединки, овакво богатство пружа веће могућности за рекреативни риболов.

На основу: Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива (Сл. гласник РС” бр. 5/10 и 47/11) на рибарском подручју нису током истраживања забележене строго заштићене рибље врсте. Строго заштићене рибље врсте нису константоване ни током мониторинга 2020.г. Од врста наведених у бази ЗЗПС кроз пројекте „Успостављање еколошке мреже на

територији Републике Србије“, „Успостављање еколошки значајних подручја Европске Уније Натура 2000 на територији Републике Србије“ и „Израда Црвене књиге флоре, фауне и гљива у Републици Србији“ присутна је вијуница *Cobitis elongata, Heckel & Kner, 1858* строго заштићена врста у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, број 36/09, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016 и 95/2018 – и др.закон и 71/2021) и *Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива* („Службени гласник РС“, бр. 5/10, 47/11, 32/16 и 98/16) и врста у трајном ловостају у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС“, бр. 128/14 и 95/18 -др.закон) и *Наредбом о мерама за очување и заштиту рибљег фонда* ("Службени гласник РС", бр. 56/15, 94/18).

Током 2025.године спроводићемо следеће мере заштите рибарског подручја и то:

- Рекреативни риболов у оквиру Специјалног резервата природе, односно РП “Јерма” се може обављати на водотоку реке Јерме (укупна дужина 12 км) и притока изван граница посебних станишта риба.
- Рекреативни риболов у зонама која су означена као посебна станишта риба на Звоначкој и Кусовранској реци није дозвољен у било ком облику.
- Рекреативни риболов на пастрмку може се вршити само по принципу “улови па пусти”.
- Рекреативни риболов на пастрмку и то мушичарским прибором и техником мушичарења у оквиру мушичарског ревира „Одоровци“ може се вршити само по принципу „улови па пусти“.
- Рекреативни риболов на пастрмку, клена и поточну мрену у оквиру риболовне стазе „Долина Јерме код села Петачинци“ може се вршити само по принципу “улови па пусти”.
- На РП “Јерма” није дозвољен ноћни риболов.
- Риболов није дозвољен у зони I степена заштите. Ова зона биће на прописан и видљив начин обележена.
- Корисник ће давати информације о потреби примена посебних мера за очување и заштиту станишта за рибље врсте.
- Контола и чување посебних станишта риба, а што подразумева: спречавање било каквог облика риболова и/или криволова (тотална забрана лова), забрана било какве сече шума или било какве друге активности у близини ових станишта па и на ширем подручју уколико је то неопходно. Неће се дозвољавати било какав вид транспорта преко реке као и радови у кориту на и у близини посебних станишта. На посебним стаништима риба која су природна плодишта појачаћемо контролу чувања и обиласка у периоду мреста риба. Поставићемо информативне табле са ознакама: «Посебно станиште риба - забрањен сваки облик риболова». Мере заштите се заснивају на принципу неопходности потпуне заштите екосистема реке и околних екосистема као јединствене целине, а посебно у зонама I и II степена заштите, тј очување екосистема риболовних вода. У посебним стаништима риба није дозвољено вађење песка, шљунка, камења и пањева, нити предузимање радњи којима се, нарушавањем еколошких одлика риболовних вода, угрожава рибљи фонд.

У циљу развоја риболовног туризма корисник ће ступити у контакт са локалним и регионалним туристичким агенцијама и организацијама са циљем промоције риболовне воде и са могућностима организовања риболовног туризма. С обзиром да на овом подручју и ближој околини постоји велики број културних објеката, то они могу бити добар примарни или секундарни услов за организовање риболовног туризма. Посебна погодност коју преко туристичких агенција треба искористи је близина границе суседне

Бугарске, што ствара могућност довођења и страних туриста који би се бавили рекреативним риболовом на РП “Јерма”.

5. ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ РЕКРЕАТИВНИХ РИБОЛОВАЦА

Едукација рекреативних риболоваца подразумева израду штампаног едукативног материјала у виду брошуре, са законским и подзаконским правилима понашања рекреативних риболоваца на риболовној води. Овај штампани материјал биће подељен риболовцима при куповини годишњих дозвола као и од стране рибочуварске службе приликом редовних контрола. Рибочуварска служба током редовних контрола посветиће пажњу понашању риболоваца на води током риболова, а везано за одржавање хигијене риболовног места, заштите риболовне воде и посебно обала од загађења, о значају вођења евиденције улова, о значају режима ухвати и пусти, о порибљавању као фактору ризика за аутохтон генофонд.

Осим овога, корисник ће организовати два тематска риболовна скупа, на којима ће промовисати добре стране бављења рекреативним риболовом, односно уводити у свет рекреативног риболова млађе популације. Ове активности имају за циљ, повећање броја риболоваца који ће се у будућности овом активношћу бавити, а у складу са тенденцијом очувања и увећања рибљег фонда.

